

Erfgoedwijzer

met de klas

ERFGOED-PROBLEEM?

Belangen onderzoeken

- Groep 7

De leerlingen buigen zich over een 'erfgoedkwestie' die speelt of zeer recent speelde in de omgeving van de school. Ze leren in deze lessen dat belangenconflicten horen bij erfgoed en bovendien, dat het goed is om altijd ook naar anderen, met andere belangen, te luisteren. Er is niet maar één perspectief het juiste.

De erfgoedwijze bril

In dit project wordt ingezoomd op belangen rond een 'erfgoedkwestie': een probleem rond erfgoed. Als je 'erfgoedwijs' bent, dan weet je dat eigenlijk elk erfgoed een 'kwestie' is, kan worden of is geweest. Erfgoed dat nu vredig en onbedreigd lijkt, was dat vroeger niet of zal dat later niet zijn. Van de Nachtwacht zijn lang geleden twee repen afgesneden, omdat hij te groot was voor de ruimte waar hij moest hangen. De ['muur van Mussert'](#) werd pas een bekende 'kwestie', toen de campingeigenaar op wiens terrein hij stond, hem wilde slopen. Paas- en andere vreugdevuren zijn lang een onschuldig vermaak geweest, net als Zwarte Piet, althans, voor velen was dat zo (al in de jaren '60 waren er in ons land mensen, die Piet racistisch vonden).

In deze lessen gaan de leerlingen een erfgoedkwestie in de eigen omgeving bestuderen. Ze vragen zich af hoe dit een kwestie is geworden en ze onderzoeken wat verschillende mensen ervan vinden. Daarbij oefenen ze met het belangrijke onderscheid tussen 'feit' en 'mening'. Ten slotte vormen ze er zelf ook een mening over.

In de les *weet-vind-voel* voor groep 5 en in de les *emotienetwerken* voor groep 8, zoomen we vooral in op de emoties die spelen rond erfgoed. Uiteindelijk gaat het bij erfgoed om al deze dingen samen: feiten, belangen, meningen en emoties.

Inhoud van deze handleiding

De lessen	3
Introductie (25 minuten)	3
1. Persoonlijke voorbereiding (10 minuten)	3
2. Onderzoek doen	3
A - Geschreven-bronnenonderzoek (30 minuten)	3
B - Interviews (een middag)	3
C - De verwerking (een uur of meer)	4
D - De presentaties (een middag)	4
3. Evaluatie & reflectie (15 minuten)	4

Leerdoelen

- De leerlingen begrijpen dat er rond erfgoed vele verschillende belangen en emoties spelen
- De leerlingen leren actief te luisteren naar verschillende perspectieven en eventuele nieuwe informatie te verwerken en gebruiken.

Aansluiten bij geschiedenis

Als de 'erfgoedkwestie' speelt rond erfgoed uit een bepaald tijdvak, kun je aansluiten bij het vak geschiedenis. Dit zal de kwestie meer diepte geven en het geschiedenisonderdeel levendiger maken.

Materialen, behorend bij deze lessen:

- Deze handleiding
- Het werkblad interviewen in Word. Je kunt het werkblad aanpassen.

Ook nodig:

- Tool 4 – het verschil tussen feit en mening
- Tool 5 – informatievaardigheden
- Tool 7 – een erfgoedkwestie in de buurt vinden

Vorbereiding:

- Zoek een erfgoedkwestie in de buurt en bereid hiervoor een korte presentatie voor (zie tool 7)

De lessen

Introductie

Begin eventueel met een korte les op LessonUp over **het verschil tussen feit en mening**. Zie tool 4.

Introduceer de 'erfgoedkwestie': leg uit wat er speelt en toon eventueel afbeeldingen; foto's die je zelf gemaakt hebt of foto's van internet. Vraag of de leerlingen iets van dit erfgoed of de kwestie af weten. Inventariseer de al aanwezige **kennis**. Scheid deze van eventueel al aanwezige **meningen**. Schrijf bijvoorbeeld op het bord aan één kant: feiten en aan de andere kant: meningen. Daaronder schrijf je in steekwoorden wat de leerlingen over de erfgoedkwestie weten en vinden.

1. Persoonlijke voorbereiding

Als het een in de omgeving bekende kwestie is, die ook bij de leerlingen bekend is, hebben zij er misschien ook al meningen over. Laat de leerlingen ieder voor zich hun (ongezouten) mening opschrijven en goed bewaren. Ze hoeven deze mening niet per se te delen met de rest.

2. Onderzoek doen

De hoofdvragen van dit onderzoek zijn:

- Wat is er (nu) aan de hand?
- Wat is de achtergrond van deze kwestie?
- Wat vinden de mensen in de buurt ervan?

Het onderzoek bestaat uit verschillende onderdelen. Je kunt alle leerlingen alle onderdelen laten doen. Je kunt ook de onderdelen verdelen over (groepjes) leerlingen.

A - Geschreven-bronnenonderzoek (zie Tool 3: informatievaardigheden)

De leerlingen onderzoeken de geschreven bronnen.

- Feitelijke bronnen: bronnen met informatie over (de geschiedenis) van het erfgoed en (de geschiedenis van) het conflict
- 'Gekleurde' bronnen: ingezonden brieven, reacties op artikelen, soms zelfgemaakte posters of pamfletten.

B - Interviews (zie bijlage 2: Interviews)

De leerlingen nemen interviews af. Je kunt bijlage 2 en de bijbehorende werkbladen hiervoor gebruiken of je eigen methode als je die hebt. Als je bijlage 2 gebruikt, loop deze dan door met de leerlingen. De bijlage kan gemakkelijk worden aangepast aan je eigen situatie en voorkeuren, je kunt er een nog veel gedetailleerder stappenplan van maken. Oefen, als de leerlingen hier nog niet veel ervaring mee hebben, met het maken van goede vragen, met goed luisteren, met het stellen van 'inhaakvragen' en het stellen van verklarende vragen (het doorvragen). Je kunt dit o.a. doen in rollenspellen voor de klas.

De interviews worden afgenomen bij:

- mensen die meer van het erfgoed af weten, als die beschikbaar zijn.
- voor- en tegenstanders die al bekend zijn omdat de leerkracht dit heeft voorbereid: dit zijn interviews op afspraak
- mensen op straat
- eventueel kunnen leerlingen ook de eigen ouders interviewen als huiswerk.

C - De verwerking

Nadat alle informatie is vergaard, wordt deze door de leerlingen bijeengebracht. Opties, afhankelijk van welke vaardigheden je wilt oefenen:

- De groepjes presenteren m.b.v. een PowerPoint aan de klas wat ze gevonden hebben
- De groepjes maken posterpresentaties en geven daar mondelinge uitleg bij.

Let op: het is belangrijk om de leerlingen erop te wijzen dat het *luisteren* naar deze presentaties minstens zo belangrijk is als het geven van een presentatie. Stimuleer hen ook om vragen te stellen na afloop van een presentatie. De presentaties zijn geen eindproduct maar een middel voor iedereen om informatie te krijgen over de kwestie zodat ze daar later beter over kunnen denken, voelen en praten!

(Eventueel laat je de leerlingen later nog per groepje een verslagje schrijven als goede oefening Nederlands verslag schrijven.)

Als alles is gepresenteerd praten de leerlingen na over wat de klas gevonden heeft. De **drie hoofdvragen** worden nu gezamenlijk beantwoord.

D - De presentatie

Jullie kunnen het project nu als afgerond beschouwen. Jullie kunnen het ook aan de buitenwereld presenteren. De leerlingen kunnen bijvoorbeeld een artikel of ingezonden brief schrijven voor de plaatselijke krant of een ander medium dat in de omgeving bekend is.

3. Evaluatie & reflectie

Het reflectiegesprek is een belangrijk onderdeel van elk erfgoedwijs project.

De leerlingen hebben aan het begin van dit project hun eigen mening over de kwestie opgeschreven. De leerlingen pakken deze erbij.

Vragen zijn nu:

- Ben je door dit project veel te weten gekomen over ... (de kwestie)?
- (indien relevant): Wat was jouw mening over .... (de kwestie)?
- Denk je er nu nog steeds zo over?
- Zo ja, hoe komt dat?
- Zo nee, hoe komt dat?
- Ga uitgebreid in op deze vragen. Het is belangrijk dat leerlingen leren dat je van mening mag veranderen als je ergens meer over gehoord hebt, en om zich af te vragen hoe dat komt. Door feitenkennis? Door te zien hoe het voor anderen is?
- Rond af met te benoemen dat belangenconflicten horen bij erfgoed. Mensen hebben daar vaak persoonlijke gevoelens bij. Soms kunnen daardoor eenvoudige kwesties hoog oplopen. Bespreek hoe dit komt. Erfgoed kan heel veel betekenen voor mensen. Het is juist daardoor dat het veel emoties kan oproepen.

TIP: Vooraf of achteraf kun je eventueel nog het 'Kanjertraining-liedje' *Wie heeft gelijk* laten horen:

<https://www.defrets.nl/wie-heeft-gelijk/>